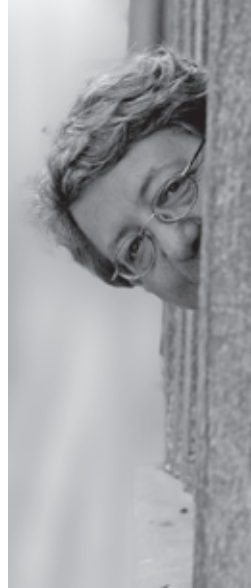

ELŐ HANG

Nem félelmet érzek, hanem vágyódást

Még sosem mentem át úgy egy ajtón, hogy máshova kerültem volna. Ezért nem félek a haláltól, csak tőled. De ez a szerelem rettegése. A szót, hogy Isten, sokáig nem akartam mondani, ma sem szívesen mondom. Nem Istenben élek, a semmiben ragyogok, mint a fekete szurok. Itt vagyok, hol vagyok.

Ahol vagyok, éppen *itt* vagyok.

Van ez a hülyeség, hogy Isten kicsoda. Akik okoskodnak, ezen lovagolnak. De még az sem vizsgálható értelmesen, hogy Isten van-e vagy nincs.

Akarod-e, hogy legyen Isten?

Akarod?

Függetlenül attól, hogy a létezése bizonyítható-e (nem bizonyítható), szeretnéd-e, ha szövetségesed lenne, mégpedig nemcsak (ki)számíthatatlan, de a gondolhatót is minden határon túl meghaladó szövetségesed? Csak akkor mondj igent e kérdésre, ha találkoztál vele, és az arra indít. Isten gondolhatatlan, de találkozhatsz vele. Nekem ez a tapasztalatom. Nem is igen van másféle, az életem nekem magamnak erről a képtelenségről szól. Mulatságos vagyok evvel neki és magamnak, és mindenkinek, aki a helyzetemet a maga valójában látja. Épp annyira kiszámíthatatlan vagyok, amennyire te is kiszámíthatatlan vagy, nem csak az ő számára, de még a magad számára is. Te ő vagy. Pontosabban: ő te vagy. Nem mindegy a szavak sorrendje. De még azt se lehet tudni, hogy akiről beszélek, létezik-e.

Nem a létezése fontos, hanem a kapcsolatunk.

Már óvodáskoromban is összehasonlíthatatlanul izgalmasabb volt egy láthatatlan ismeretlennel sugdolózni, például a mumussal, mint egy látható emberrel. Az sem volt rossz, de abban benne volt az is, hogy vége lesz, vagy ő hagyja abba, vagy én, valamelyikünk elmegy vagy elviszik, a mumus susogását viszont akkor is hallottam, ha átszaladtam egy másik szobába, nem is ő jött velem, hanem a susogása, nem vesztettem belőle egy szót se. Ő se belőlem.

Nem ijesztgettük egymást.

Ő tudta, hogy én legalább annyira szeretem megijeszteni magam, amennyire utálok, és én meg tudtam a mamámtól, hogy mumus az nincs. Ha mondanák a bölcsődében, vagy bárhol: vigyázz, jön a mumus, ne higgyem el. Én persze nagy élvezettel megijesztettem magamat azzal, hogy átfutott rajtam, itt a mumus, úgy beszartam, mint az istennyila, de addig csak, amíg nem súgta a fülembe, hogy ezt most ne kend rám, ez te vagy, te vagy, te vagy. Azt akarod érezni, hogy itt a mumus. És már nem éreztem. Az volt benne a legjobb. ■

Nem félelmet érzek, hanem vágyódást

Már-már egy isten szabadságával

A nagy költők, már-már egy isten szabadságával, nyitott szemével, szenvedni tudásával minden határon túl, az élet határain is túlra igyekeznek: megláttatják vagy hallhatóvá teszik a láthatatlant és a halhatatlant. Nem hisznek Istenben? Nem bűnük az. Ki vannak csukva a hidegbe. Nem mondja ezt senki nekik, aki hisz. Aki hisz, úgy látja azokat, akik nem hisznek – sok templomba, zsinagógába, imaházba járó ember is tolong az Istent a szívük mélyén nem ismerők komor tömegében –, mint a vigasztalhatatlan árvákat.

„...nagy nevetés, hogy nem vétettem többet, mint vétettek nekem.”

Az Árvák Intézete feyence az mind, aki nem hall magában egy másik hangot, hanem mindig csak a magáét, még gyakrabban a legaljasabb ellensége suttagásait, aki a pusztaság miatt gyűlöli őt. Mintha magát hallaná.

Árva, igen, árva.

Megtanították kesztyűbe dudálni. A szerető szülő pusztaság ideáját is képtelenségnek, hanem szemenszedett hazugságnak, hajmeresztően kártékony dajkamesének érzi. Hol volt eddig Isten, és hol van most, és hol lesz pillanatokon belül, amikor agonizálok?

A legtöbb nagy koponya, aki kapásból eszembe jut, istentagadó.

Mindabból, amit tettek, az kiált:

„Mi lesz velünk, ha itt minden úgy van, ahogy van?”

Ha itt minden úgy van, Isten a legrohadtabb hazugság, még az is, hogy halott, ez a megfogalmazás azt sugallja, mintha valaha is lett volna, holott az ember követte és követi el Isten, a bűnt, de oly régóta, hogy már a fogalma is átállt a leggonoszabbak, a földi hatalmak oldalára: Isten az elnyomás ostora, a képmutatás és minden emberi sötétség szülője, a hazugság maga.

Aki gyökeresen kiirtotta magából a fanatikus (különösképpen undorítóan, Egyistenként megszemélyesített formában tállalt, Káint és Ábelt egyként féltőn szerető, ezzel is hódító) gondolat eszméjét, az istentagadó, így aztán tudó ember. A nagy koponya, a tisztánlátó istentagadó. Akit meg kell becsülni vita nélkül, mert arról tud a legtöbbet közölünk, hogy valójában mi hogyan van. A gyakorlat arra tanít, hogy sokkal többet tud arról, hogy állnak a dolgok a földön, az, aki nem hisz Istenben. De a tisztánlátó istentagadó jellemes, holott kiemelkedően jó a feje, mint mondják, bárkit becsaphatna, de ő – ha csak nem áru-ló, emberáru-ló – józan és tiszta mindenkor. Érzéseit uralja, de illúziói nincsenek, más létezők iránt éppen azért mély részvétet érez, ugyanis ő két szörnyűséget egyszerre és együtt lát az ember ellen fenekedni: azt, hogy valójában miként áll a helyzet, és azt, hogy azon az Isten se segít. Mert a valóságban nincs. Ámbár az istenfélő tudás zsidó megszállottjai azt tanítják, hogy az Örökkévaló az ember (a világegyetem) valóságában azóta nem létezik, amióta önmagából teremtett helyet az ember valósága számára, amikor önnön képére és hasonlatosságára megteremtette az embert, mégpedig szabadnak, miáltal neki a mindenhatóságáról le kellett mondania, hogy gyermeke számára se zárja el a szabad választás lehetőségét, a hiba elkövetésének a lehetőségét. Figyelmeztette ugyan, hogy ne akarja tudni a különbséget jó és rossz között, és ne kérdeje, miért: bízson benne, de az ember kíváncsinak teremtett.

A kíváncsiság nem teljes bizalom. A kíváncsiság számára örökkévalóan bizalmat érdemlő szentség még a paradicsomban sincs. „A grapefruit olyan citrom, amely kapott egy lehetőséget, és élt vele” (Oscar Wilde). Az ember elmúlt vele. A földi élet vágóhídjának kapujában sorban álló, reménykedő, vagy még sorban állás közben is egymással aljaskodó hívőknel és ateistáknál ennyivel kell többet tudnia a tisztánlátó koponyának. A borzadályt és a rettenetet, ami menthetetlen. S akkor ennyivel kell többet szenvednie is a nála tudatlanabbaknál: számára ugyanis felfogható az emberi gonoszság határtalansága.

Ha ugyanis nem az volna az alapja az erről való gondolkodásának, hogy Isten még az embernél is rosszabb, mivel önnön képére és hasonlatosságára hazudta és hazudja őt az ember, így tehát ebből a fantomból hiányzik még az a némínemű jóakarata is, ami a hitetlenekben, akik nem hajlandók bízni a valótlanban. Abban, hogy a valóságon rajtunk kívül bárki változtatni tud. Ha tehát a tisztánlátó koponyák a valóságot, ahogy van, teljes

egészeben nem vállalnák, akkor nem vállalnák a felelősséget, a teljes felelősséget a többiek helyett is a kialakult, vagyis voltaképpen már a kezdet kezdetétől fennálló helyzetért.

Nem azért teszik ezt, mert akár vállalják, akár nem, a hitbuzgó fanatikuskok, őriöngő gyilkosok változatlan iramban rombolják a valóságot, elvégre hát rombolják azt mások is, sokan, egyesek szerint ők még sokkal többen is vannak, mint ahány istentagadó vagy istenfélő ember rombolja; de a tudó nagy koponyák hitre képtelenségük által a vágóhíd állságot alkalmazottainál és bűnsegéd áldozatainknál is mélyebb pokolban találják magukat.

Ahelyett, hogy kívül találnák magukat azon is.

Nálam védtelenebb barom nincs. Ezt mondják magukban. Nem a védtelenségem fáj – ott látszik egy egérút –, de a többiek védtelensége! Én tudom. Mindenekelőtt a gyermekeimé. Akik nem akartak erre a világra jönni. Hallom őket. Úgy tanítok, hogy tudom, a tudásnak a földi élet megőrzésének garantálására nincs hatalma. Sőt. Úgy nemzek gyermeket, hogy nem tudok neki mit mondani arról, hogy miért tettem. Úgy nemzek jövőt, hogy még annyi boldogságom sincs benne, mint akármely üzekedő állatnak, én tudom, hogy jövőt nemzek, nem tudom nem tudni, és bár akarhatom nem akarni ezt a jövőt, de nem szabadulhatok ösztönömtől, amely erre hajt. Hacsak nem engedek egy másik ösztönömnek, a halálnak. Akaratnak az ösztönön nincsen jó fogása. Hogy pedig léteznek ösztönök, azt is csak én tudom. Miért kell nekem tudnom, hogy élnem kell? A legjobb az lett volna, ha meg se születek. Annál már csak egy dolog volna jobb, ha abban a pillanatban, amikor az édesanyámból világra vergődök, meghalok. Ezt mondja a megragadhatatlan, az örök változás, az önformálás diadalmas istendémona, Próteusz, a mindentudó bened, ha kipofozod belőle, hogy mi volna az embernek a legjobb.

A hiénák nem tudják, hány velük született fegyverük védelmezi őket, és azok mifélék – hát ugyan mifélék? –, hogy mivel laknak jól, ha jóllaknak; nem ismerik a saját éhségüket, éhesnek éhesek, de nem kell vele foglalkozniuk, semmivel nem kell „foglalkozniuk”, csak kettéropantani fogaikkal a dög csontját!

Ezt is csak én tudom, tisztánlátó istentagadó.

A hiéna nem tudja, hogy dögöt eszik. Az ember eszik dögöt. De mintha nem tudná. Mintha azt tudná csak, hogy nincs Isten. Pontosabban: nincs ember. Akkor nincs. Nem az, hogy vegyük úgy, hogy nincs, hanem ha Isten nincs, ember sincs. Mihez képest lenne? Ki mondta, hogy ember?

A Biblia?

Ki mondta a Bibliát? Isten?

Van-e mélyebb kétségbeesés annál, mint tudni, hogy nincs Isten? Már persze csak abban az esetben lehet tudni, hogy az Isten nemléte okozta kétségbeesés halálos és józan észszel elkerülhetetlen bűn, ha valaki történetesen káprázatos eszű kopenhágai pap, és képes felmérni e kétségbeesés távlatait, vívmányait, a diadalmas mellétrafálások, ellenállhatatlan hamartiák miriádjait, magát a történetet.

Ami úgy kezdődik, hogy az egyik megöli a másikat, amíg világ a világ, legalább két okból. Először is: nem vállalhatóan szégyenteli kétségbeesésében, hogy annak a másiknak jobban ment a sora, bár kevesebbet kellett gürcölnie érte, mint neki, mert... Miért is? Mint megsemmisítő táborokban kérdezik: Mi a faszért? Mert vele volt az ég? Hát az ki a faszom? A kápo persze úgy hívja, hogy Isten. Mondja a tisztánlátó nagy koponya. De Isten nincs, szünet, ettől egyébként tényleg teljesen függetlenül, igazság sincs, szünet, most már igazságok sincsenek, ezek mind szavak, az esőerdő sem becsület vagy tudás, nem is a természet dolga. Hanem hatalom. Amire nem vagyok tekintettel. Ha szabad embernek képzelem magam. Mert olyanom van. Hogy én szabad ember vagyok. Mihez képest? Tehát nem vagyok tekintettel senkire és semmire. Én se nézek oda. Akkor rám se néz senki. Mert nem fogadnak el. Én sem fogadom el. Mert nem fogadom el. Abstósz. A nagy koponyák mindezt tudják, és tagadják az Istent. A földi pokolban nem érznek semmit. Unatkoznak. Ez a legfőbb pokluk. Aztán van... ■

Aki érzi Istent

Nem hallja. Nem látja. Nem tapintja, nem eszi, nem issza, nem találja templomban, papok ajkán, körmenetben, hithű szentenciákban, nem kell hozzá kost levágni, fitymát adni. Vértjegeység nem kell. Manapság Isten bemutatkozik – ezt nem tudom biztosan, én csak a magam históriáját ismerem –, de nem a nevét mondja, még csak meg sem mutatja magát. Megérzed.

Nem emel föl már senki sem,
belenehezültem a sárba.
Fogadj fiadnak, Istenem,
hogy ne legyek kegyetlen árva.

vagy

Úgy segített, hogy nem segíthetett.
Lehetett láng, de nem lehetett hamva.
Ahány igazság, annyi szeretet.
Úgy van velem, hogy itt hagyott magamra.

vagy

Ha nevetnél, én is örülnék,
vacsora után melléd ülnék,
pipámat egy kicsit elkérnéd
s én hosszan, mindent elbeszelnék

Ezt mind József Attila mondja, aki különben azt is:

Én istent nem hiszek, s ha van,
ne fáradjon velem;
majd én föloldozom magam;
ki él, segít nekem.

De Szép Ernő is például, szintén nem hitte, csak ismerte az Istent. Látszik azon, ahogy azokra néz, akik nem ismerik Őt. Nem átallja nevetségessé tenni magát a kevesekért, akik hallják a hangjában, amiért szól, akiért szól:

Ti ócska figurák, barátaim:
Kirakatban sápadt gigerli,
Ki állsz az eladó ruhában
S üvegen át az utcát figyeled.

S te vőlegény a plasztikonban
Ki megfagyott frakkodban búsulsz,
Fonnyadt kesztyűbe lógnak ujjaid
És gomblyukadban művirág rohad.

Hát te, szegény madárijesztő,
Rongyosan, beütött kalappal
Reszketsz a földek közt a szélben
S ölelni tartod csonka két karod.

Nem merném állítani, hogy én ismerem Istent. Érzem csak. Hogy megbotránkoztassalak, úgy, mintha valaki pusztít adna az orrom hegyére.
Olyankor felocsúdok.

Az ember elfelejti. Miért felejt el? Mert nem lehet megszokni. Elsőre sose tudtam. A pofonról is másodsorra tudod csak, hogy pofon. Ha nem ütnek pillanatra, ha élve hagnak azért, és utána még kérdezősködhetsz is, meg szokták mondani. „Kaptál egy pofont.” Olyan is van, hogy láttad, mint ütnek az arcába bele másnak, szétpofozlak! kiáltás kíséretében. Vagy efféle. Mielőtt a te arcodba is beleütöttek volna. Kérdezték is tőle, mondjuk édesanyádtól, akarsz még egy pofont? Az ilyesmit megjegyzi az ember.

Isten érintése ahányszor történik, először történik.

Megjegyezhetetlen. Nem tudod, mi történik. Sosem tudod, mi történik! Rá nem tudsz fölkészülni. Hogy Isten – e szó innen van, nem tőle, de minden határon túl, és csak azért használom, amiért a csecsemők cuppognak, aki pedig szereti őket, innen tudja, mit is akarnak mondani –, azt érzed. Itt van velem. Én nem vagyok vele. Ahhoz meg kell érintenie.

Ezt az érintést is imádom.

De most már muszáj közbeszólni magamnak: én tudom, hogy az Isten érintése fáj! Aki ismeri ezt az érintést, illetve akiről elismerik, hogy ismeri, az tanúsítja mind: Isten érintésénél nincs fájdalmasabb. Ha illette, ha megillette, akit így kitüntetett, és az nem halt bele, mint egyébként majd mindenki, hanem szenvedett tovább, mégse tudta tagadni, bármennyire szeretne volna, mint Jónás vagy Jeremiás, hogy vele az történt, hogy neki azt kell mondania, ha nem akarja is, amit Isten akar, mondani általa, de nem ő, ő már nincs, aki még van benne, azért van csak, amit az Örökkévaló általa mondania, tenni akar. És meg van verve az irtóztató véggel éppúgy, mint annak szenvedésteli előjátékával: a gyötrelmesen nem akart életével, érintése nyomán őt kell hogy szolgálja.

Akkor nekem ez még hátravan.

Ennek balsejtelve hozzátartozik persze az egészhez. Ebben a tudatban élek egész kicsi korom óta. A rettegés és a remény az én szívemben nem különbözik. Azért merem leírni a szót is, hogy szívem. Félek.

Mi mást tehetnék, mint hogy merjek?

Én szeretem az Istent. Akarom. Arról fog szólni ez a könyv, mit meg nem próbáltam, hogy el ne veszítsem. És ő se veszítsen el. Mert az ugyanaz. És nem igaz semmi, amit vele kapcsolatban mondanak, az se, amit most én mondok, vagyis: nem tudhatom. Istent nem tudhatom. Isten tudhat engem. Én csak úgy snúrozok, amikor róla beszélek. Azt hiszem, ehhez el kell magyaráznom, mi a snúr. Én nem tudom őt eltalálni, és nem is akarom. De ha játszhatok, az jó. Akkor vele vagyok. Mintha forró lángost ennék. Minden nagyon jó, amit vele kapcsolatban említeni lehet, például felocsúdok, amikor általa beszélek, vagy valami történik, nem határozom meg, micsoda, hanem együtt megyünk, most már több mint hatvan éve együtt járunk, utánaszaladok, ha észreveszem, hogy nem utána szaladok, mert megint bealudtam, ő meg csak nevet és sírok és nevetek, és ő sír akkor bennem, én meg nevetek. Egymásban vagyunk, amikor csak lehet. Én tökhülye vagyok.

Tehát, mi a snúr.

Az, hogy eltalálok-e a célvonalat két méterről. Komoly helyen csak bélással dobnak. Játszóterén a béla ötven fillér. Ami nem a vonalra esik, az ott marad. Addig játszatsz, amíg van dobnivalód. Aki két méterről a vonalra talál, nyert. Ha csak érinti a vonalat, az is snúrnak számít. Ha senki se snúr, akkor amelyikünk érméje legközelebb fekszik a vonalhoz, az a snúr. Aki meg túldobja, kiszáll. A pénzét ott kell hagynia a földön. Ha ön-maga közepén fekszik a vonalra a bélás, szupersnúr. Aki dobta, megállítja a játékot. Föl-szedi az összes pénzt, és vége van. Kihívhatja, akinek még van bélása. De általában nincs.

Hát ez már csak így megy. ■ ■ ■